

ЗЛОУПОТРЕБА ЈАВНОГ ИНТЕРЕСА У ЗАКОНИМА *LEX SPECIALIS* У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

(Фокус: Закон о посебним поступцима ради реализације
EXPO BELGRADE 2027)

I. УВОД

У савременом правном поретку, јавни интерес представља легитимну основу за посебне интервенције државе у правни и економски поредак. Међутим, пораст броја закона *lex specialis*, који у име јавног интереса суспендују основне институционалне и правне гаранције, указује на тренд његове злоупотребе као политичко-правног алата.

Ова студија има за циљ да:

- дефинише концепт јавног интереса и границе његовог важења,
- идентификује карактеристике закона *lex specialis* у српској пракси,
- анализира механизме злоупотребе јавног интереса,
- понуди препоруке за законодавну и уставноправну заштиту.

II. ПОЈАМ И ПРАВНИ ОКВИР ЈАВНОГ ИНТЕРЕСА

1. Дефиниција

Јавни интерес је правно утемељен циљ који се односи на добробит друштва у целини и који оправдава интервенцију државе, под условом да је:

- законски утврђен,
- легитиман,
- нужан,

- пропорционалан,
- подложен правној контроли.

2. Уставна основа (РС)

- Члан 58. Устава – ограничење својине само у јавној сврси, уз накнаду.
- Члан 20. – ограничења права само уз тест нужности и пропорционалности.
- Чланови 84, 86. – транспарентност у располагању јавном имовином.

III. КАРАКТЕРИСТИКЕ ЗАКОНА *LEX SPECIALIS*

Закони *lex specialis* имају задатак да у специфичним ситуацијама замене или суспендују општи правни оквир. Они постају проблематични када:

- замењују целокупан институционални систем (јавне набавке, градња, експропријација);
- искључују јавност и учешће грађана;
- не предвиђају механизме правне заштите;
- проглашавају јавни интерес *ex lege*, без образложења и студија.

IV. МЕХАНИЗМИ ЗЛОУПОТРЕБЕ ЈАВНОГ ИНТЕРЕСА

Механизам	Облик злоупотребе	Последице
Проглашавање јавног интереса без студија	Јавни интерес постаје произвољна одлука Владе	Недостатак легитимитета и контроле
Пренос имовине без накнаде	Јавна имовина прелази у руке приватних субјеката без јавног надзора	Потенцијал за корупцију

Укидање јавних набавки	Уговори додељени без конкурса	Фаворизовање, ненаменско трошење
Укидање јавног увида	Грађани искључени из одлучивања	Смањење демократског капацитета
Недостатак жалбених механизма	Онемогућена правна заштита	Повреда правне сигурности

V. СТУДИЈСКИ ПРИМЕР: Закон о EXPO BELGRADE 2027

Кључне карактеристике:

- Јавни интерес се подразумева (чл. 2), без студије.
- Укидају се јавне набавке (чл. 14).
- Омогућено коришћење објеката без употребне дозволе (чл. 13).
- Преноси се имовина без накнаде (чл. 8).
- Искључује се јавни увид и ревизија планских докумената.

Оцена:

➔ Закон представља **школски пример дерогирања уставног поретка у корист политички мотивисаног пројекта**, под плаштом јавног интереса.

VI. ПРАВНЕ ПОСЛЕДИЦЕ ЗЛОУПОТРЕБЕ

- **Уставноправне:** кршење чл. 20, 21, 58, 84. Устава → могућност покретања поступка пред Уставним судом.
- **Међународноправне:** повреда чл. 1 Протокола 1. ЕКЉП, SSP споразума, UNCAC → ризик од тужби, суспензије фондова, дипломатских последица.
- **Политичке:** урушавање поверења у институције, раст јавног незадовољства.
- **Економске:** штетни уговори, неодрживо финансирање, ненаменско трошење.

VII. ПРЕПОРУКЕ ЗА СУЗБИЈАЊЕ ЗЛОУПОТРЕБЕ

1. **Уставна ревизија члана 58.** — јасно прецизирати критеријуме јавног интереса.
2. **Обавезна економско-правна студија** пре проглашења јавног интереса у *lex specialis* законима.
3. **Ограничавање примене *lex specialis* закона на временски и географски обухват.**
4. **Увођење независне институције за оцену јавног интереса** (нпр. Савет за јавни интерес).
5. **Јачање улоге Народне скупштине** у верификацији закона који дерогирају основне процедуре.
6. **Судска заштита за сва лица погођена мерама у име јавног интереса.**

VIII. ЗАКЉУЧАК

Закони *lex specialis* који се позивају на јавни интерес без објективне и транспарентне основе постају **инструмент злоупотребе власти**. Уместо да служе грађанима и заштити заједнице, они омогућавају концентрисану контролу над јавним ресурсима, приватизацију одлука и суспензију правне сигурности.

Сузбијање злоупотребе јавног интереса је предуслов **владавине права, демократије и одрживог развоја**.